

טקסטיל, לבוש וחושבים: תפישות ומופעים**היחידה ללימודי תרבות והמחלקה לעיצוב טקסטיל, שנקר****16 במרץ, 2017**

על תעשיית הזיופים בת אלפיים שנה // ד"ר נעמה סוקניק בשיתוף פרופ' זהר עמר, ד"ר דוד אילוז וד"ר אלכסנדר ורואק

צבע הארגמן אשר הופק ממיני קונכיות וצבע השני שהופק ממיני כנימות ("תולעת השני") נמנים עם הצבענים היוקרתיים ביותר בעת העתיקה לצביעת אריגים. העובדה שמדובר בצבענים מן החי, שהיו קשים לאיסוף ולצביעה, כמו גם מחירם היקר וגוונם היפה, והעובדה כי הם עמידים יותר מהצבעים האחרים, הפכו אותם למושא תשוקה בקרב הציבור הרחב ובמיוחד בקרב שכבת אוכלוסיית העילית. האהדה אליהם הגיעה לשיאה בתקופה ההלניסטית-רומית. אריגים הצבועים בצבענים מן החי העידו על יוקרתו של הבגד ועל מעמדו הכלכלי החברתי של בעליו.

אנליזות צבע שנעשו בעזרת מכשיר ה-HPLC לזיהוי צבענים, מצביעות על כך, שלצד פריחתה של תעשיית הצביעה בארגמן ובתולעת השני התפתחה בתקופה הרומית תעשיית זיופים ענפה וחיקויים זולה אשר אפשרה גם למי שידו אינה משגת ללבוש אריגים המעוטרים בגוונים היוקרתיים על פי צו האופנה. צבע הארגמן הופק על ידי טבילה כפולה בתמיסת צבע של פואת הצבעים (*Rubia tinctorum* L), אשר נתנה את הגוון האדום ואינדיגוטין כחול, שהופק ממקור צמחי כמו אסטיס הצבעים (*Isatis tinctoria* L) או מניל הצבעים (*Indigofera tinctoria* L). גוון תולעת השני הכתום האופייני לגוון המופק מכנימת הקרמז (*kermes* ssp) הופק באמצעות פואת הצבעים (*Rubia tinctorum* L) ורכפת הצבעים (*Reseda luteola* L). איכות הזיוף הגבוהה הניכרת בעשרות אריגים שנמצאו בחפירות הארכיאולוגיות והמאמץ להגיע לגוון היוקרתי, מעידים על חשיבות הצבע בעיטור הבגד, אשר מהווה את אחד האלמנטים המרכזיים בתקשורת בלתי מילולית בעת העתיקה.

ד"ר נעמה סוקניק היא ראש תחום אוצרות המדינה וחלק מצוות המחסן לחומרים אורגנים ברשות העתיקות. ההרצאה היא חלק ממחקר בין-תחומי לזיהוי צבענים באריגים ארכאולוגיים. המחקר משלב ארכאולוגיה, היסטוריה, כימיה, ביולוגיה ועוד. המחקר נעשה עם שותפי מאוניברסיטת בר אילן: פרופ' זהר עמר מהמחלקה ללימודי ארץ ישראל וארכיאולוגיה וד"ר דוד אילוז וד"ר אלכסנדר ורואק מהמחלקה למדעי החיים.